

«Se min (brukte) kjole» - Gjenbruk som ny standard?

Hva om klærne du gir til gjenbruk faktisk ikke bidrar til lavere forbruk? Hva om kjøp av brukt – paradoksalt nok – kan bidra til å øke det totale klesforbruket?

AV SIGVE AASBØ SALTVEIT | PUBLISERT 1. DES. 2025

Brukte plagg - levere til gjenbruk eller selge på Tise? (Foto: Anne Solheim)

Dette er to spørsmål som står sentralt i prosjektet «Se min (brukte) kjole», ledet av NF&TA med støtte fra Regionale Forskningsfond Oslo.

– Vi ønsket å finne ut om kjøp av brukte klær faktisk erstatter kjøp av nye plagg, og hvilke barrierer folk opplever når de skal handle mer bærekraftig, forklarer Nina Simon, forsknings- og utviklingsansvarlig i NF&TA.

Bilde: Nina Simon, NF&TA (foto: NF&TA)

Bakgrunnen for prosjektet er EU-kommisjonens tekstilstrategi fra 2022, som krever at tekstiler skal bli mer holdbare, reparerbare, gjenbrukbare og resirkulerbare.

I dag kjøper nordmenn mer klær enn noen gang. Nordmenn kjøper årlig rundt 100.000 tonn nye klær og sko, og lite av dette går til gjenbruk. Det er produksjonen av nye tekstiler som står for den største miljøbelastningen, mens transport og avfallshåndtering utgjør en mindre del. Derfor er det helt

avgjørende å redusere behovet for produksjon av nye klær.

To av de involverte i prosjektet er seniorforsker Synnøve Rubach i NORSUS og prosjektleder Nina Simon i NF&TA. I prosjektet har de undersøkt hvordan nordmenn kjøper, bruker og kvitter seg med klær, og om økt gjenbruk faktisk fører til mindre nyproduksjon. Resultatene tyder på at gjenbruk alene ikke er nok.

– Hvis ikke brukte plagg erstatter et nytt kjøp, men kommer på toppen av forbruket, er det grønnvasking. Vi kan ikke både kjøpe nytt og brukt med god samvittighet – da bare øker vi volumet av klær i omløp, påpeker Synnøve Rubach.

Bilde: Synnøve Rubach, NORSUS (Foto: Norsus)

Forskerne fra prosjektpartner SIFO fant i en spørreundersøkelse at hele 74 prosent av de spurte hadde kjøpt brukte klær. Nesten halvparten av plaggene de som svarte på undersøkelsen hadde skaffet seg de siste tre månedene var brukt. Det kan virke positivt, men hvis disse kjøpene ikke erstatter nye klær, bidrar de ikke til lavere klimabelastning:

– Dette er egentlig kjernen i problemet, forklarer Nina Simon. Det er flott at flere handler brukt, men hvis det ikke går på bekostning av nykjøp, er miljøeffekten minimal.

– Vi ser at mange føler seg miljøvennlige når de handler brukt, men glemmer at de ofte gjør det i tillegg til å kjøpe nytt, sier Synnøve Rubach. Dermed flyttes ikke utslippene – de doubles.

Deltakerne ble også spurt om brukte plagg erstattet nye kjøp. Resultatene tyder på at mange faktisk reduserer nykjøpene, men langt fra nok:

– Vi så en klar tendens til at brukt erstatter noe av nykjøpet, men ikke alt. Dette kaller vi “erstatningsgrad,” og den den må fortsatt øke til å gi en bedre miljøgevinst, sier Nina Simon.

– Gjenbruk er viktig, men ikke et frikort for overforbruk, sier Nina Simon. Det hjelper ikke å kjøpe brukt hvis du samtidig fyller skapet med nytt. Da driver du rett og slett grønnvasking av ditt eget klesskap.

«Fast fashion» fører til mer avfall

De siste årene har dessuten aktører som Shein og Temu gjort det mulig å bestille billige klær direkte fra Kina. Her ligger en av de største utfordringene for sirkulær økonomi, mener Rubach:

– Folk bestiller kjoler til en hundrelapp, og når de kommer, er kvaliteten så dårlig at kjolen går rett i søpla. Da har plagget allerede brukt ressurser, blitt produsert og transportert. Så ender det som avfall uten å ha vært brukt. Det er det gale vanvidd. Vi må få øynene opp for hvor mye ressurser som faktisk går med i hele kjeden. Vi må slutte å late som om dette er billige klær fordi prisen er lav. Alt har en kostnad, det er bare noen andre som betaler den.

Markedet for brukte klær er begrenset

Nina Simon påpeker at det norske markedet for brukte klær er begrenset: – Potensialet i Norge ligger på kanskje ti prosent. Det handler både om systemiske årsaker og om forbrukerpreferanser. Mange vil ha brukte klær i "kremsegmentet". Det er moteplagg, pene, lite brukte, i moderne snitt som det finnes for lite av i brukbutikkene.

Synnøve Rubach ser at brukbutikkene utfordres fra flere kanter:

– Brukbutikkene får inn mye dårligere kvalitet på plaggene enn før, fordi folk selger de beste plaggene selv på Finn.no og Tise. Dermed er det mindre attraktivt å handle brukt i butikk, og aktørene må finne nye måter å kompensere for det på.

Prosjektet peker på behovet for å gjøre gjenbruk mer attraktivt og tilgjengelig:

– Forbrukerne må få det enkelt. Det må være like lett å kjøpe brukt som å kjøpe nytt. Vi må utvikle tjenester, plattformer og løsninger som gjør det sømløst, sier Simon.

NF&TA jobber med felles løsninger på problemer tekstilnæringen står overfor

Se min brukte kjole- prosjektet har vært en del av NF&TAs portefølje av forsknings- og innovasjonsprosjekter.

– Vi er en næringsklynge som samler industri, forskere og utdanning for å finne løsninger sammen, forteller Simon.

Hun peker på at forskningsbasert innovasjon er nødvendig, men ofte vanskelig:

– Det er et stort gap mellom forskere og bedrifter. Akademia kan ha kunnskap, men vet ikke alltid hvordan den skal brukes i praksis. Næringslivet på sin side prøver og feiler og bruker masse ressurser på løsninger som kanskje ikke fungerer. Derfor trengs prosjekter som dette, som kobler de to verdenene sammen.

Rubach er enig. Hun mener at det forskningsbaserte perspektivet gir tyngde til en debatt som altfor ofte handler om følelser og trender:

– Vi kan ikke endre forbruksvaner uten fakta. Det må forskes på hva som faktisk virker – ikke bare hva som føles riktig.

Den største utfordringen er å få ned forbruket av klær:

– Det er ikke nok å handle brukt. Vi må handle mindre. Punktum, sier Rubach. Hvis ikke blir det bare grønnvasking av garderoben.

Begge peker på at myndighetene må spille en større rolle fremover. EU stiller krav om separat innsamling av tekstiler innen 2025, og vil innføre utvidet produsentansvar.

– Myndighetene må bidra til å bygge systemer for innsamling, reparasjon og ombruk. Industrien må utvikle bedre produkter, og vi som forbrukere må ta smartere valg. Dette må skje samtidig, sier Simon.

Rubach legger til: – Vi må slutte å late som om små endringer i forbruket løser problemet. Vi står midt i en strukturell utfordring – og den krever strukturelle løsninger.

Resultatene fra undersøkelsen brukes nå i videre forskningsartikler, og i utviklingen av konkrete tiltak og samarbeidsprosjekter innen sirkulær økonomi for tekstiler.